

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติ
ในจังหวัดเชียงใหม่

The Relationship between Language and Culture in the Names
of Natural Tourist Attractions in Chiang Mai Province

Received 30 May, 2024

Revised 31 August, 2024

Accepted 1 November, 2024

ปฏินญา บุญมาเลิศ¹

Patinya Boonmalert

อัญชลี รัตนธรรม²

Anchalee Rattanatham

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการศึกษาโครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่มีจำนวน 87 ชื่อสถานที่ที่สามารถจำแนกรูปแบบโครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติได้ 5 รูปแบบ ดังนี้ 1) ภูมิภาค + ลักษณะเฉพาะ เช่น ดอยหัวสิงห์ ผาเจ็บ 2) ภูมิภาค + ชื่อเฉพาะ เช่น ดอยปู่หมื่น น้ำตกสิริภูมิ 3) ภูมิภาค + ชุมชน เช่น น้ำพุร้อนบ้านหนองครก ถ้ำเมืองออน 4) ภูมิภาค + *คุณสมบัตินาม* เช่น ออบหลวง ป่าพันปี และ 5) ภูมิภาค + ลักษณะเฉพาะ + *คุณสมบัตินาม* เช่น น้ำตกห้วยทรายเหลือง ผาสิงห์เหลือง สำหรับ วัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่สามารถแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ชื่อสะท้อนถึงลักษณะเด่นทางกายภาพในท้องถิ่น

¹ อาจารย์ประจำภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Lecturer, Department of Thai and Oriental Languages, Faculty of Humanities, Ramkhamhaeng University.

E-mail: patinya@rumail.ru.ac.th

² อาจารย์ประจำสังกัดกลุ่มวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ

Lecturer, General Education Program, Maejo University Phrae Campus. E-mail: anchalee2521r@gmail.com

ซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศแบบแหล่งน้ำ พื้นที่สูง และป่าไม้ ที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ มีการบ่งบอกถึงลักษณะอันจำเพาะของพื้นที่ ด้วยการใช้ชื่อพืชพรรณ หรือการเปรียบเทียบ หรือการใช้จำนวนนับ ในการขยายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ 2) ชื่อสะท้อนถึงความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือ จังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อาศัยอยู่เป็นจำนวนมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จนขยายเป็นชุมชนที่มีบทบาทต่อสังคมและวัฒนธรรมล้านนา และ 3) ชื่อสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องพุทธ ผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นการหล่อหลอมความเชื่อเรื่องดังกล่าวเข้ากับการตั้งชื่อ

คำสำคัญ: ชื่อสถานที่ท่องเที่ยว ภาษา วัฒนธรรม จังหวัดเชียงใหม่

Abstract

This article has two purposes: to study the structure of natural tourist attraction names in Chiang Mai Province and to examine the cultural reflections in those names. The study identified 87 natural tourist attraction names in Chiang Mai Province, which can be structurally categorized into five formats: 1) Topography + Specific Characteristic, such as Hua Sing Mountain and Ngoep Cliff, 2) Topography + Specific Name, such as Pu Muen Mountain and Siri Phum Waterfall, 3) Topography + Community, such as Ban Nong Khrok Hot Springs and Mueang On Cave, 4) Topography + Quality, such as Op Luang and Pan Pi Forest, and 5) Topography + Specific Characteristic + Quality, such as Huai Sai Lueang Waterfall and Sing Liao Cliff. The cultural aspects reflected in these names are divided into three categories. First, the names reflect the notable physical features of the locality, such as water resources, plateaus, and forests, which are significant, unique, and prominent in Chiang Mai Province. Additionally, plant names, comparisons, and numerical references unique to the locality are used to extend the names of natural tourist attractions. Second, the names reflect the diversity of ethnic groups. Chiang Mai Province has been home to many ethnic groups, from the past to the present, which have expanded into communities that play important roles in

society and Lanna culture. Third, the names reflect beliefs in Buddhism, spirits and sanctity, which are intertwined with the naming process.

Keyword: Names of Natural Tourist Attractions, Language, Culture, Chiang Mai Province

บทนำ

ภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ผลผลิตทุกอย่างทางวัฒนธรรมต้องใช้ภาษาสำหรับเรียกชื่อ กำหนดความหมายตามข้อตกลงระหว่างคนในสังคม ซึ่งวัฒนธรรมทางจิตใจ หรือวัฒนธรรมประเพณีนามธรรม อันได้แก่ ความเชื่อ ความรู้ ความคิดเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ นั้น จะต้องอาศัยภาษาช่วยในการอธิบายตกลง หรือทำความเข้าใจ ภาษาจึงเป็นเหมือนชีวิต หรือวิญญาณของวัฒนธรรม ผลผลิตทางวัฒนธรรม และการสืบต่อทางวัฒนธรรมจะดำเนินไปด้วยความยากลำบากอย่างยิ่ง ถ้ามนุษย์ไม่มี “ภาษา” ใช้ ดังนั้น ภาษากับวัฒนธรรมจึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดจนไม่สามารถแยกจากกันได้

ทั้งนี้ “ชื่อ” เป็นสมมติบัญญัติที่บุคคลในแต่ละกลุ่มแต่ละเหล่ากำหนด รับรู้และเข้าใจร่วมกันในช่วงหนึ่งสมัยหนึ่ง (คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย, 2537, น. คำนำ) ชื่อ จึงมักเป็นสิ่งที่สะดุดความสนใจ ไม่ว่าจะป็นชื่อของบุคคล สัตว์ วัตถุสิ่งของ หรือสถานที่ต่างๆ ล้วนมีคุณค่าในการบ่งบอก และจำแนกเอกลักษณ์ของคนนั้น หรือสิ่งนั้นให้แตกต่างจากสิ่งอื่นทั้งสิ้น ดังนั้น ชื่อ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์เฉพาะของบุคคล หรือสถานที่ต่าง ๆ

อีกทั้ง ชื่อสถานที่ที่เป็นหัวข้อที่น่าสนใจในการศึกษาวัฒนธรรม เนื่องจากเกี่ยวข้องกับลักษณะการศึกษาพื้นฐานทางวัฒนธรรม 3 ลักษณะ คือ ภาษา ความคิด และสิ่งแวดล้อม ชื่อสถานที่นอกจากจะเป็นชื่อที่มนุษย์กำหนดขึ้นและเป็นคำที่มีความหมายชัดเจนในแต่ละภาษาแล้วสามารถบ่งบอกถึงลักษณะทางกายภาพหรือทางภูมิศาสตร์ รวมทั้งแสดงให้เห็นว่า มนุษย์สามารถรับรู้ สร้างมโนทัศน์ และจัดประเภทสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวได้ (Thornton, 1997) ดังนั้น ชื่อสถานที่ไม่เพียงทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม หรือลักษณะทางกายภาพของพื้นที่เท่านั้น ยังให้ข้อมูลจำนวนมากเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของมนุษย์เช่นกัน

นอกจากนี้ ชื่อสถานที่ที่ปรากฏในแต่ละท้องถิ่นนับเป็นการใช้ภาษาในแง่มุมหนึ่งที่มีนัยสำคัญทางวัฒนธรรม กล่าวคือ การที่มนุษย์กำหนดให้ภาษาเป็นสัญลักษณ์ที่ประกอบด้วยเสียง

และความหมาย เสียงพูดจะเป็นสัญลักษณ์แทนความหมาย และในส่วนของความหมายเป็นองค์ประกอบสืบเนื่องจากเหตุผลทางวัฒนธรรม แสดงลักษณะเฉพาะของสังคมและยุคสมัย ฉะนั้น การเลือกใช้ถ้อยคำ เพื่อสื่อความหมายในแต่ละกลุ่มสังคม จึงต้องอาศัยประสบการณ์ ภูมิหลัง และวิถีชีวิตของผู้ใช้ภาษา ชื่อสถานที่ต่าง ๆ จึงไม่ได้เป็นเพียงสัญลักษณ์ เพื่อให้จำได้หมายรู้เท่านั้น หากแต่ถ้อยคำ หรือกลุ่มคำที่ใช้เรียกชื่อ ตลอดจนเรื่องราวอันเป็นตำนานของชื่อสถานที่ที่เล่าสืบต่อกันมาช้านานเป็นข้อมูลที่ช่วยให้ทราบถึงลักษณะสำคัญเกี่ยวกับวิถีชีวิตของกลุ่มชนในท้องถิ่นได้เช่นกัน (รุ่งอรุณ ทีฆชอุณหเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา, 2536, น. 75-76)

อนึ่ง ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่เป็นตัวอย่งที่เห็นได้ชัดว่า ภาษาเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนความคิดและการมองโลกของเจ้าของภาษา อีกทั้ง ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติเป็นคลังความรู้บ่งบอกถึงความคิด ความเข้าใจ วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่นที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ ระบบนิเวศ และความเชื่อได้เป็นอย่างดี ด้วยเหตุนี้ ผู้ศึกษาจึงสนใจศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่

โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่

ในส่วนนี้ผู้ศึกษาจะเสนอผลการศึกษาโครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างกฎทั่วไประยะ (Generalized Rule) ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการศึกษาอรรถศาสตร์ชาติพันธุ์ ซึ่ง อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2546, น. 7) กล่าวว่า การสร้างกฎทั่วไประยะ (Generalized Rule) เป็นการเสนอภาพรวมด้วยการพรรณนาสรุปรูปแบบของชื่อต่าง ๆ โดยกฎที่ได้จากการศึกษาต้องมีความเป็นสากลที่สามารถใช้ได้ทั่วไป และสามารถนำโครงสร้างนั้น มาทำนายผลในอนาคตได้ ส่วนใหญ่พบในงานวิจัยประเภทสรุปรูปแบบของชื่อต่าง ๆ เช่น ชื่อสถานที่ ชื่อบุคคล นามสกุล เป็นต้น

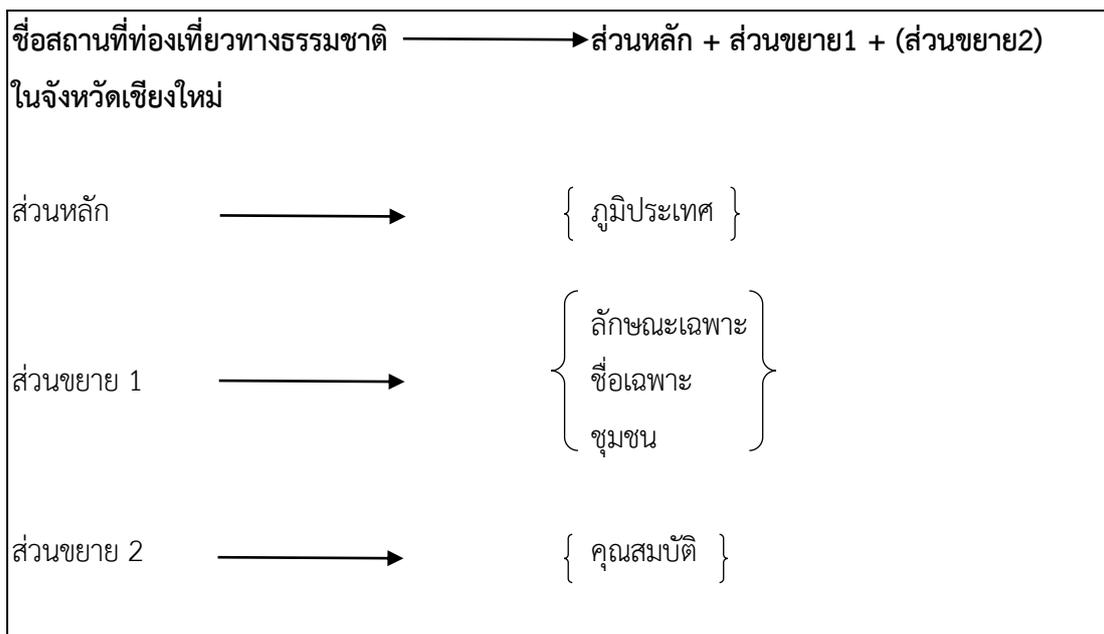
การจำแนกโครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้เกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์และเกณฑ์ทางความหมายในการจำแนก ซึ่งมีวิธีการศึกษา คือ จำแนกคำที่ปรากฏในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติตามความหมาย สำหรับ คำแรกที่ปรากฏในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะปรากฏอยู่เสมอ และคำที่ปรากฏตามหลังจะปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ดังนั้น คำที่ปรากฏเป็นคำแรกในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติจะเรียกว่า

“ส่วนหลัก” เพราะ แสดงความหมายหลักของคำ และต้องปรากฏเป็นคำแรกอยู่เสมอในชื่อสถานที่
ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่วนคำที่ปรากฏตามหลัง “ส่วนหลัก” จะเรียกว่า “ส่วนขยาย” สามารถ
ปรากฏ หรือไม่ปรากฏก็ได้ในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ทั้งนี้ จากการเก็บข้อมูลชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ชื่อที่
นำมาศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 87 ชื่อสถานที่ ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยว
ทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ประกอบด้วยองค์ประกอบสองส่วน คือ “ส่วนหลัก” และ “ส่วน
ขยาย” สำหรับ โครงสร้างชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติสอดคล้องกับลักษณะทางวากยสัมพันธ์
ของนามวลีและคำผสมในภาษาไทยประกอบด้วย “ส่วนหลัก” (Head) ตามด้วย “ส่วนขยาย”
(Modifier) เช่น *ปูลม บ้านเพื่อน แขนขวา* ส่วนคำว่า *ปูลม บ้าน แขน* เป็น “ส่วนหลัก” แสดงความหมาย
หลักของคำ ส่วนคำว่า *ลม เพื่อน ขวา* เป็น “ส่วนขยาย” ทำหน้าที่เพิ่มความหมายแก่ส่วนหลักให้มี
ความหมายเฉพาะเจาะจงและชัดเจนมากยิ่งขึ้น เป็นต้น ดังนั้น ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติใน
จังหวัดเชียงใหม่ จึงได้รับอิทธิพลมาจากลักษณะทางวากยสัมพันธ์ของนามวลีและคำผสมในภาษาไทย
เช่นกัน

สำหรับ โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถแสดง
เป็นแผนภูมิได้ดังนี้

จากแผนภูมิดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย “ส่วนหลัก” และ “ส่วนขยาย” ซึ่ง “ส่วนหลัก” จำเป็นต้องมีเสมอ และปรากฏเป็นคำแรกในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อีกทั้ง “ส่วนหลัก” เป็นคำที่แสดงถึง *ภูมิประเทศ* เท่านั้น ทั้งนี้ “ส่วนขยาย” เป็นคำที่มาประกอบกับ “ส่วนหลัก” เพื่อเพิ่มความหมายที่ชัดเจน หรือเฉพาะเจาะจงให้กับ “ส่วนหลัก” ที่ปรากฏข้างหน้า นอกจากนี้ “ส่วนขยาย” สามารถจำแนกได้ 2 ส่วน คือ “ส่วนขยาย 1” เป็นคำที่แสดงถึง *ลักษณะเฉพาะ หรือชื่อเฉพาะ หรือชุมชน* และ “ส่วนขยาย 2” เป็นคำที่แสดงถึง *คุณสมบัติ* ถ้าส่วนขยายทั้งสองส่วนปรากฏในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ “ส่วนขยาย 1” ต้องปรากฏก่อน “ส่วนขยาย 2” อย่างไรก็ตาม “ส่วนขยาย 1” จำเป็นต้องปรากฏพร้อมทั้ง “ส่วนหลัก” แต่ “ส่วนขยาย 2” อาจจะไม่ปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ หรือ “ส่วนขยาย 2” จะปรากฏร่วมกับ “ส่วนหลัก” โดยไม่มี “ส่วนขยาย 1” ก็ได้

จากแผนภูมิรูปแบบโครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ข้างต้น สามารถจำแนกรูปแบบโครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ทั้งหมด 5 รูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้

- 1) ภูมิประเทศ + ลักษณะเฉพาะ
- 2) ภูมิประเทศ + ชื่อเฉพาะ
- 3) ภูมิประเทศ + ชุมชน
- 4) ภูมิประเทศ + คุณสมบัติ
- 5) ภูมิประเทศ + ลักษณะเฉพาะ + คุณสมบัติ

จากรูปแบบโครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้ง 5 รูปแบบ สามารถเขียนเป็นกฎรวมของโครงสร้างดังกล่าวได้ดังนี้

$$\text{ภูมิประเทศ} + \left\{ \begin{array}{l} \text{ลักษณะเฉพาะ} \\ \text{ชื่อเฉพาะ} \\ \text{ชุมชน} \end{array} \right\} + (\text{คุณสมบัติ})$$

จากกฎข้างต้นนี้ สามารถอธิบายโครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ มีรายละเอียดดังนี้

ภูมิประเทศ หมายถึง คำที่แสดงลักษณะของแผ่นดินที่อาจมีลักษณะสูงต่ำ เป็นภูเขา ที่ราบ ที่ราบสูง แม่น้ำ หนอง บึง ป่าไม้ ซึ่งภูมิประเทศแต่ละแบบต่างมีความสำคัญต่อชีวิต ทั้งนี้ ลักษณะรูป คำที่ปรากฏในโครงสร้างนั้น อาจปรากฏเป็นคำเดี่ยว เช่น ผา ถ้ำ ดอย ม่อน กิว หรือคำประสม เช่น ห้วยน้ำ น้ำพุ น้ำตก สำหรับ ภูมิประเทศ เป็น “ส่วนหลัก” จำเป็นต้องมีเสมอ และปรากฏเป็นคำแรก ในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ลักษณะเฉพาะ หมายถึง คำที่บ่งบอกลักษณะเฉพาะของพื้นที่อันเป็นเอกลักษณ์เด่น หรือบ่งบอกถึงลักษณะที่คล้ายสัตว์ หรือบ่งบอกถึงการเปรียบเทียบ สำหรับ ลักษณะเฉพาะ เป็น “ส่วนขยาย” จำเป็นต้องมีเสมอ เป็นคำที่มาประกอบกับ “ส่วนหลัก” เพื่อเพิ่มความหมายที่ชัดเจน หรือเฉพาะเจาะจง

ชื่อเฉพาะ หมายถึง ชื่อที่เป็นมงคลนาม ชื่อพืช ชื่อแม่น้ำลำธาร ชื่อภูเขา หรือคำที่บ่งบอกถึง ศาสนาและความเชื่อของคน สำหรับ ชื่อเฉพาะ เป็น “ส่วนขยาย 1” จำเป็นต้องมีเสมอ เป็นคำที่มาประกอบกับ “ส่วนหลัก” เพื่อเพิ่มความหมายที่ชัดเจน หรือเฉพาะเจาะจง

ชุมชน หมายถึง คำที่แสดงถึงกลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน และมีผลประโยชน์ร่วมกัน สำหรับ ชุมชน เป็น “ส่วนขยาย 1” จำเป็นต้องมีเสมอ เป็นคำที่มาประกอบกับ “ส่วนหลัก” เพื่อเพิ่มความหมายที่ชัดเจน หรือเฉพาะเจาะจง

คุณสมบัติ หมายถึง คำที่บ่งบอกถึงการแสดงอาการ หรือจำนวนนับ หรือบ่งบอกปริมาณ หรือบ่งบอกขนาด สำหรับ คุณสมบัติ เป็น “ส่วนขยาย 2” อาจจะปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ เป็นคำที่มาประกอบกับ “ส่วนหลัก” เพื่อเพิ่มความหมายที่ชัดเจน หรือเฉพาะเจาะจง

1) โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบที่ 1

ภูมิประเทศ + ลักษณะเฉพาะ

โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบที่ 1 ประกอบด้วย “ส่วนหลัก” คือ คำที่แสดงภูมิประเทศตามด้วย “ส่วนขยาย 1” เป็นคำที่แสดงลักษณะเฉพาะ ตัวอย่างชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สามารถแสดงตารางที่ 1 ภูมิประเทศ + ลักษณะเฉพาะ ดังนี้

ตารางที่ 1 ภูมิภาค + ลักษณะเฉพาะ

ส่วนหลัก ภูมิภาค	ส่วนขยาย 1 ลักษณะเฉพาะ	ความหมาย
ม่อน	จอง	“ม่อน” ในภาษาล้านนา แปลว่า เนินเขาหรือยอดเขาเดี่ยว “จอง” มาจากคำว่า “จ๋อง” ในภาษาล้านนา แปลว่า ลักษณะ จ้าว สามเหลี่ยมที่อยู่สูงที่สุด <i>ม่อนจอง</i> คือ เนินเขาที่มีลักษณะ คล้ายจ้าวสามเหลี่ยม
ผา	เงิบ	“เงิบ” ในภาษาล้านนา แปลว่า ก้อนหินที่ยื่นออกมาจากภูเขา ใช้หลบแดดหลบฝนได้ <i>ผาเงิบ</i> คือ ผาที่มีลักษณะคล้ายก้อนหิน ยื่นออก
ก๊ว	ลม	“ก๊ว” ในภาษาล้านนา แปลว่า ช่องเดินแคบบนเขาบริเวณ รอยต่อของภูเขาสองลูก <i>ก๊วลม</i> คือ ช่องเดินแคบบนเขาที่มี ลักษณะทางลมพัดผ่าน

2) โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบที่ 2

ภูมิภาค + ชื่อเฉพาะ

โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบที่ 2 ประกอบด้วย “ส่วนหลัก” คือ คำที่แสดงภูมิภาคตามด้วย “ส่วนขยาย 1” เป็นคำที่บ่งบอกชื่อเฉพาะ ตัวอย่างชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สามารถแสดงในตารางที่ 2 ภูมิภาค + ชื่อเฉพาะ ดังนี้

ตารางที่ 2 ภูมิประเทศ + ชื่อเฉพาะ

ส่วนหลัก ภูมิประเทศ	ส่วนขยาย 1 ชื่อเฉพาะ	ความหมาย
ดอย น้ำตก	อินทนนท์ บัวตอง	ดอยที่มีชื่อเรียกมาจากมงคลนาม “พระเจ้าอินทวิชยานนท์” น้ำตกที่มีชื่อเรียกมาจากพืช “บัวตอง” ซึ่งบริเวณน้ำตก พบว่า มีพืชชนิดดังกล่าวเป็นจำนวนมาก
ดอย	ปู่หมื่น	ดอยที่มีชื่อเรียกมาจาก “ปู่หมื่น” เป็นชื่อผู้นำชนเผ่ามูเซอแดง ที่อพยพจากทิเบตตอนใต้มาตั้งถิ่นฐานบริเวณดังกล่าว
ออบ	ข่าน	“ออบ” ในภาษาล้านนา แปลว่า บริเวณช่องผาแคบที่น้ำไหล แรง และมีโพรงอยู่ใต้น้ำ ส่วน “ข่าน” ชื่อแม่น้ำ ดังนั้น <i>ออบ บข่าน</i> คือ ชื่อเรียกช่องผาแคบที่มีแม่น้ำข่านไหลผ่าน

3) โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบที่ 3

ภูมิประเทศ + ชุมชน

โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบที่ 3 ประกอบด้วย “ส่วนหลัก” คือ คำที่แสดงภูมิประเทศตามด้วย “ส่วนขยาย 1” เป็นคำที่บ่งบอกถึงชุมชน ตัวอย่างชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สามารถแสดงในตารางที่ 3 ภูมิประเทศ + ชุมชน ดังนี้

ตารางที่ 3 ภูมิประเทศ + ชุมชน

ส่วนหลัก ภูมิประเทศ	ส่วนขยาย 1 ชุมชน	ความหมาย
ถ้ำ	เมืองออน	ถ้ำที่ตั้งบริเวณหมู่บ้านแม่ออน
น้ำพุร้อน	บ้านหนองครก	น้ำพุร้อนที่ตั้งบริเวณหมู่บ้านหนองครก
น้ำพุร้อน	สันกำแพง	น้ำพุร้อนที่ตั้งบริเวณอำเภอสันกำแพง
ป่าสน	บ้านวัดจันทร์	ป่าสนที่ตั้งบริเวณหมู่บ้านวัดจันทร์

4) โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบที่ 4

ภูมิประเทศ + คุณสมบัติ

โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบที่ 4 ประกอบด้วย “ส่วนหลัก” คือ คำที่แสดงภูมิประเทศตามด้วย “ส่วนขยาย 2” เป็นคำที่แสดงถึงคุณสมบัติ ตัวอย่างชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สามารถแสดงในตารางที่ 4 ภูมิประเทศ + คุณสมบัติ ดังนี้

ตารางที่ 4 ภูมิประเทศ + คุณสมบัติ

ส่วนหลัก ภูมิประเทศ	ส่วนขยาย 2 คุณสมบัตินี้	ความหมาย
ออบ	หลวง	“ออบ” ในภาษาล้านนา แปลว่า บริเวณช่องผาแคบที่น้ำไหลแรง และมีโพรงอยู่ใต้น้ำ ส่วน “หลวง” แปลว่าใหญ่ ออบหลวง คือ ช่องผาแคบที่ลำนน้ำไหลผ่านขนาดใหญ่
วัง	เย็น	เป็นลักษณะห้วงน้ำลึกที่เป็นแอ่งที่รายล้อมไปด้วยป่าไม้แสดงถึงความร่มเย็นอุดมสมบูรณ์
ป่า	พันปี	ป่าที่มีชื่อเรียกมาจากป่าดึกดำบรรพ์ที่มีอายุมากกว่าพันปี

5) โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบที่ 5

ภูมิประเทศ + ลักษณะเฉพาะ + คุณสมบัติ

โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติรูปแบบที่ 5 ประกอบด้วย “ส่วนหลัก” คือ คำที่แสดงภูมิประเทศตามด้วย “ส่วนขยาย 1” เป็นคำที่บ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะ และ “ส่วนขยาย 2” เป็นคำที่แสดงถึงคุณสมบัติ ตัวอย่างชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สามารถแสดงในตารางที่ 5 ภูมิประเทศ + ลักษณะเฉพาะ + คุณสมบัตินี้ ดังนี้

ตารางที่ 5 ภูมิภาค + ลักษณะเฉพาะ + คุณสมบัติ

ส่วนหลัก ภูมิภาค	ส่วนขยาย 1 ลักษณะเฉพาะ	ส่วนขยาย 2 คุณสมบัติ	ความหมาย
น้ำตก	ห้วยทราย	เหลือ	น้ำตกที่มีชื่อเรียกมาจากความงดงามของ เม็ดทรายสีเหลือไหลมากับสายน้ำ
ผา	สิงห์	เหลือ	ผาที่มีชื่อเรียกมาจากลักษณะของเสาหินแข็ง หลากหลายรูปทรงตั้งตระหง่าน โดยรูปร่าง ด้านบนสุดคล้ายสิงห์กำลังเลียวมองอยู่
น้ำตก	ม่อนหิน	ไหล	น้ำตกที่มีชื่อเรียกมาจากเนินหินหรือลานหิน เป็นชั้น ๆ มีน้ำไหลตลอดปี
น้ำตก	ตาด	ย่อย	น้ำตกที่มีชื่อเรียกมาจากลักษณะลานหิน หลายชั้นเทลงด้านล่าง ซึ่ง“ตาด” ในภาษา ล้านนาแปลว่า ลานหินเป็นชั้น ๆ

วัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่

ในส่วนนี้ ผู้ศึกษาเสนอผลการศึกษาวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้ ชนกพร อังศุวิริยะ (2559, น. 52) กล่าวว่า ภาษาถือว่าเป็นตัวกลางสำคัญของวัฒนธรรม ที่นอกจากจะทำให้วัฒนธรรมได้รับการส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่นแล้วยังสามารถนำมาศึกษาวัฒนธรรมเพื่อให้เห็นภาพสะท้อนความคิดของผู้คนในสังคมผ่านวัฒนธรรม

สำหรับ วัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการศึกษาจากความหมายของคำศัพท์ที่ปรากฏจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถสะท้อนถึงลักษณะทางวัฒนธรรม มีรายละเอียดดังนี้

1) ชื่อสะท้อนถึงลักษณะเด่นทางกายภาพในท้องถิ่น

ลักษณะทางกายภาพของจังหวัดเชียงใหม่มีผลต่อการตั้งชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ สังกัดได้จากพื้นที่ส่วนใหญ่ทางตอนเหนือประกอบด้วยทิวเขาสูงสลับซับซ้อนและโอบล้อมเป็นแนว ยาวรอบเมือง ทั้งนี้ มีพื้นที่ภูเขา ประกอบด้วยทิวเขาอินทนนท์ (หรือถนนธงชัยตะวันออก) ตั้งอยู่ ทางทิศตะวันตกของจังหวัด พาดยาวจากทิศเหนือจรดใต้ ตามแนวรอยต่อกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทิว เขาแดนลาว ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัด ตามเขตรอยต่อกับรัฐฉาน ประเทศพม่า และทิวเขาขุน ตาน ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของจังหวัด พาดผ่านในทิศเหนือ-ใต้ พื้นที่ภูเขาส่วนใหญ่เป็นป่าต้นน้ำ อันเป็นแหล่งกำเนิดของแม่น้ำลำธารสายต่าง ๆ ไม่เหมาะสมต่อการเพาะปลูก ทั้งนี้ ศิริศักดิ์ คุ่ม รักษา (2540, น. 20-24) กล่าวสรุปว่า เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่ที่สุดจังหวัดหนึ่งใน ภาคเหนือ พื้นที่กว้างขวาง แต่ในสภาพความเป็นจริงมีพื้นที่เพียงประมาณร้อยละ 30 เท่านั้น เป็น พื้นที่ราบลุ่มและที่ราบเชิงเขา ซึ่งกระจายอยู่ทั่วไปตามบริเวณหุบเขาต่าง ๆ เหมาะแก่การทำการ เกษตร ส่วนพื้นที่ที่กร่อยละ 70 เป็นภูเขาส่วนใหญ่อยู่ทางทิศเหนือและทิศตะวันตกของจังหวัด และยังคงเต็มไปด้วยป่าไม้ ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำลำธารหลายสายที่ไหลมาหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตร ในแอ่งที่ราบของจังหวัด

ทั้งนี้ การตั้งชื่อจึงให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัว ส่งผลให้มีชื่อเรียกสถานที่ ท่องเที่ยวทางธรรมชาติตามลักษณะเด่นทางกายภาพในท้องถิ่น ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ส่วนใหญ่มักมีความสัมพันธ์กับแหล่งน้ำจึงมีคำเรียกแหล่งน้ำเป็นจำนวนมาก เพื่อใช้เรียกพื้นที่แหล่ง น้ำที่มีลักษณะเด่นแตกต่างกัน ดังคำเรียกชื่อต่อไปนี้ คำว่า **“ลำน้ำแม่”** หมายถึง แม่น้ำ เช่น **ลำน้ำ แม่วาง ลำน้ำแม่แจ่ม ลำน้ำแม่ปิง ลำน้ำแม่แตง** คำว่า **“ห้วย”** หมายถึง ลำธารเล็กที่ไหลจากตีน เขา เช่น **ห้วยน้ำดัง ห้วยแก้ว** คำว่า **“วัง”** หมายถึง เป็นลักษณะห้วงน้ำลึกที่เป็นแอ่งที่รายล้อมไป ด้วยป่าไม้ เช่น **วังเย็น** คำว่า **“บ่อน้ำร้อน”** หมายถึง สถานที่ที่มีน้ำร้อนจากใต้ดินเป็นน้ำที่ไหลขึ้นมา ผ่านตามช่องเปิดใต้พื้นดินแต่น้ำจะไหลมาขังอยู่ในแอ่งพื้นโลก และจะมีอุณหภูมิน้อยกว่าน้ำพุร้อน เช่น **บ่อน้ำร้อนเทพพนม บ่อน้ำร้อนท่าปาย บ่อน้ำร้อนโป่งอ่าง** คำว่า **“น้ำพุร้อน”** หมายถึง สถานที่ที่มีน้ำร้อนจากใต้ดินเป็นน้ำที่พุ่งขึ้นมาผ่านตามช่องเปิดใต้พื้นดิน และจะมีอุณหภูมิสูง เช่น **น้ำพุร้อนสันกำแพง น้ำพุร้อนฝาง น้ำพุร้อนบ้านหนองครก**

อีกทั้ง ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่สูงจึงมีคำเรียก พื้นที่สูง รวมไปถึงป่าไม้เป็นจำนวนมาก เพื่อใช้เรียกพื้นที่สูงและป่าที่มีลักษณะเด่นแตกต่างกัน ดังคำ เรียกชื่อต่อไปนี้ คำว่า **“ดอย”** หมายถึง ภูเขา หรือยอดเขาสูง เช่น **ดอยเชียงใหม่ ดอยเวียงผา ดอย**

อ่าวขวาง คำว่า “*ม่อน*” หมายถึง เนินเขาหรือยอดเขาเดี่ยว เช่น *ม่อนจอง ม่อนอังเกตุ ม่อนล้าน* คำว่า “*ออบ*” หมายถึง บริเวณช่องผาแคบที่น้ำไหลแรง และมีโพรงอยู่ใต้น้ำ เช่น *ออบข่าน ออบไฮ ออบหลวง* คำว่า “*ก๊ว*” หมายถึง ช่องเดินแคบบนเขาบริเวณรอยต่อของภูเขาสองลูก เช่น *ก๊วแม่ปาน ก๊วลม* คำว่า “*ผา*” หมายถึง ด้านภูเขาที่มีหินหรือแผ่นหิน เช่น *ผาลาด ผาซ่อ ผาอกไม้* คำว่า “*ป่า*” หมายถึง สถานที่ที่มีต้นไม้ต่าง ๆ ขึ้นมาเป็นจำนวนมาก เช่น *ป่าพันปี*

นอกจากนี้ การตั้งชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติมีการใช้ลักษณะเฉพาะที่บ่งบอกลักษณะเด่นอันเป็นเอกลักษณ์ เพื่อให้มีความหมายเจาะจงต่อท้ายลักษณะภูมิประเทศ ดังคำเรียกชื่อต่อไปนี้ คำที่เกี่ยวข้องกับ “*ชื่อพืชพรรณ*” เช่น *น้ำตกบัวตอง น้ำตกมณฑาธาร น้ำตกผาดอกเสี้ยว น้ำตกโป่งกวาว* ส่วนคำว่า *บัวตอง มณฑา ดอกเสี้ยว กวาว (ทองกวาว)* ชื่อดังกล่าวเป็นการตั้งชื่อตามชื่อพืชพรรณที่มีลักษณะเด่นและพบมากในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในหลายพื้นที่จึงนำชื่อพืชพรรณดังกล่าวมาต่อท้ายลักษณะภูมิประเทศ เพื่อบ่งบอกลักษณะจำเพาะ ส่วนคำที่เกี่ยวข้องกับ “*การเปรียบเทียบ*” เช่น *ผาทินตั้ง ดอยผ้าห่มปก น้ำตกตาดหมอก* ชื่อดังกล่าวเป็นการตั้งชื่อแสดงการเปรียบเทียบ *ทินตั้ง* เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีแท่งหินกลมขนาดใหญ่สูงตั้งอยู่บนยอดดอย *ผ้าห่มปก* ซึ่งเพี้ยนมาจาก *ฟ้าห่มปก* เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมียอดดอยที่มีความสูงเฉียดฟ้า ซึ่งถูกปกคลุมไปด้วยฟ้า *ตาดหมอก* เป็นลักษณะของน้ำที่ตกลงมากระทบกับชั้นหินจึงเกิดละอองน้ำเหมือนสายหมอก คำเกี่ยวกับ “*จำนวนนับ*” เช่น *ดอยสามหมื่น ป่าพันปี น้ำพุเจ็ดสี* คำว่า *สามหมื่น พัน เจ็ด* ชื่อดังกล่าวเป็นการตั้งชื่อตามสิ่งที่เห็นได้ หรือเป็นการคาดคะเนจากการประมาณความ

ด้วยเหตุนี้ ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ จึงสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะภูมิประเทศแบบแหล่งน้ำ พื้นที่สูง และป่าไม้ ที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในจังหวัดเชียงใหม่ คือพื้นที่สูงสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพของจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ การตั้งชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติบ่งบอกถึงลักษณะอันจำเพาะของพื้นที่ ด้วยการใช้ชื่อพืชพรรณ หรือการเปรียบเทียบ หรือการใช้จำนวนนับ ในการขยายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อบ่งบอกลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์อันสะท้อนถึงความเป็นจริงของพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ดังนั้น การตั้งชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติสามารถสะท้อนให้เห็นวิธีการตั้งชื่อมีความผูกพันกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างใกล้ชิด

2) ชื่อสะท้อนถึงความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์

การใช้ชื่อของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในเชียงใหม่ สะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามาอาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในบริเวณโดยรอบของจังหวัดเชียงใหม่ อีกทั้ง กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มีการเข้ามาตั้งรกรากในจังหวัดเชียงใหม่เป็นเวลานาน เช่น ชาวเฝ้า ชาวแม้ง ชาวปกากะญอ ชาวมูเซอ ด้วยการใช้ชื่อบุคคลสำคัญ หรือภาษาของกลุ่มชาติพันธุ์ดังกล่าวมาตั้งชื่อสถานที่ด้วยเช่นกัน ดังคำเรียกชื่อต่อไปนี้

ดอยล้งกาหลวง คำว่า “ล้งกา” แผลงมาจาก ล้งก้า หมายถึง เทวดา ในภาษาเฝ้า

อ่าวกาหลวง คำว่า “อ่าวกา” แผลงมาจาก “อั้งก้า” หมายถึง ใหญ่ ในภาษาแม้ง

ดอยปู่หมื่น คำว่า “ปู่หมื่น” มาจากชื่อผู้นำชนเผ่ามูเซอแดงที่อพยพมาจากทิเบตใต้

ขุนช่างเคี่ยน คำว่า “ช่าง” แผลงมาจาก “ช่าง” ส่วนคำว่า “เคี่ยน” แผลงมาจากคำว่า “เกวียน” บริเวณดังกล่าวเคยมีชนเผ่าลัวะทำการค้าขายในอดีต

สำหรับ การศึกษาชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ สะท้อนให้เห็นความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของกรมศิลปากร (2539, น. 17) ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนใหญ่สองชุมชนก่อนร่างสร้างเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางอาณาจักรของพญามังราย คือ ชุมชนที่ราบลุ่มแม่น้ำกกที่มีการตั้งบ้านเรือนโดยกลุ่มชน เรียกว่า ชุมชนยวน และชนชาติไตซึ่งมาจากทางตอนใต้ของจีน และชุมชนในบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำปิงตอนบน คือ ชุมชนของพวกลัวะซึ่งมีหลักแหล่งอยู่บริเวณเชิงดอยสุเทพ

นอกจากนี้ เอกสารทางราชการของอำเภอต่าง ๆ เช่น อำเภอแม่ฮาดที่เสนอหลักฐานตามทะเบียนราษฎรว่า นอกจากจะมีคนเมืองหรือคนเชียงใหม่อาศัยอยู่ในอำเภอแม่ฮาดแล้ว ยังพบประชากรบุคคลสัญชาติอื่น คือ บุคคลพื้นที่สูงหรือชาวเผ่าต่าง ๆ เช่น เผ่ากะเหรี่ยง อีโก้ มูเซอ เฝ้า เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว เพราะลักษณะภูมิประเทศของอำเภอแม่ฮาดมีอาณาเขตติดต่อกับสหภาพเมียนมาทั้งทางทิศเหนือและทิศตะวันตก จึงทำให้มีการหลั่งไหลของแรงงานและผู้ลี้ภัยเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ ยังพบกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในอำเภออื่น เช่น อำเภอแม่แจ่ม พบชาวไทยภูเขาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากเช่นกัน เช่น เผ่ากะเหรี่ยง ม้ง ลัวะ และลีซอ เป็นต้น

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ และหลักฐานทางเอกสารราชการข้างต้นจะเห็นได้ว่า ในจังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มชนชาติต่าง ๆ มาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่เป็นคนดั้งเดิมและเป็นคนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงใหม่จนขยายเป็นชุมชนที่มีบทบาทต่อสังคมและวัฒนธรรมล้านนา ด้วยเหตุนี้ ลักษณะทางวัฒนธรรมประการหนึ่งที่สำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ คือ

ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สะท้อนจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัด เชียงใหม่

3) ชื่อสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องพุทธ ผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ความเชื่อของชนชาติไทยตั้งแต่ดั้งเดิมก็ไม่ต่างชนชาติอื่น คือ มีความเชื่อถือสิ่งที่ไม่เห็นตัว แต่ถือเข้าใจว่า มีฤทธิ์ หรืออำนาจอยู่เหนือคน อาจบันดาลให้ดีหรือร้าย หรือให้คุณให้โทษได้ ความเชื่อเรื่องนี้เรียกว่า ลัทธิผีสงเทวดา อันเป็นคติศานามาแต่ดั้งเดิมของมนุษย์ก่อนที่จะ วิวัฒนาการมาเป็นคติศาสนาประเพณีขึ้นในปัจจุบัน (อนุมานราชชน, พระยา, 2506) สำหรับ สังคมไทยในจังหวัดเชียงใหม่ก็เช่นกัน ถือได้ว่ามีความเชื่อเรื่องผีและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างฝังรากลึกและ เหนียวแน่น สอดคล้องดังที่ ฉลาดชาย รมิตานนท์ (2527, น. 70) กล่าวว่า ทั้งนี้ก่อนที่จะเชื่อในเรื่อง พุทธศาสนา สังคมในจังหวัดเชียงใหม่มีความเชื่อดั้งเดิมอยู่มาแต่ก่อน คือ ความเชื่อเรื่องอำนาจผี วิญญาณ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ วิญญาณของสรรพสิ่งต่าง ๆ ต่อมาเมื่อพุทธศาสนาเข้ามาเผยแพร่อินดินแดน ภาคเหนือผ่านอำนาจส่วนกลาง สิ่งที่จะทำให้ความเชื่อความศรัทธาดั้งเดิมคงอยู่ และสามารถรับ ศาสนาความเชื่อใหม่ที่เผยแพร่มารากราชสำนักเข้ามาในสังคมไทยในจังหวัดเชียงใหม่ได้ คือ การหล่อ หลอมความเชื่อของศาสนาต่าง ๆ เข้าด้วยกัน ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของผู้คน บทบาทของพุทธ ศาสนากลับมาได้ทำให้ความเชื่อเรื่องผีที่มีอยู่แต่เดิมเสื่อมหาย

ทั้งนี้ การตั้งชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ สะท้อนให้เห็น ความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อเรื่องพุทธศาสนากับความเชื่อดั้งเดิมที่มีอยู่ในแต่ละสถานที่ ถึงแม้ใน ปัจจุบัน คนเชียงใหม่จะนับถือพุทธศาสนาเป็นศาสนาหลัก แต่ความเชื่อเรื่องผียังคงปรากฏในรูปแบบ เรื่องเล่า ตำนาน หรือเรื่องเล่าปากต่อปาก จึงต้องใช้ภาษาเป็นเครื่องในการถ่ายทอดความเชื่อเรื่อง พุทธ ผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพราะภาษาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม ผลผลิตทุกอย่างทางวัฒนธรรมจึง ต้องใช้ภาษาสำหรับเรียกชื่อ กำหนดความหมายตามข้อตกลงระหว่างคนในสังคม ดังนั้น ชื่อสถานที่ ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ จึงมีความสัมพันธ์ความเชื่อเรื่องพุทธ ผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ดังคำเรียกชื่อต่อไปนี้

ถ้าตูปู เกิดจากความเชื่อที่ว่า ในบริเวณถ้ำดังกล่าวได้มี ตู หรือพระสงฆ์ เข้าไปนั่งวิปัสสนา กรรมฐานในถ้ำ เมื่อชาวบ้านพบเห็นจึงให้ชื่อถ้ำว่า **ถ้าตูปู**

ดอยลังกาหลวง คำว่า “ลังกา” แผลงมาจาก “ลังก้า” หมายถึง เทวดา ในภาษาเข่า ตามความเชื่อของชนเผ่าเชื่อว่า ปรากฏแสงสีทองส่องมาจากยอดดอย ซึ่งแสงนั้นตกกระทบแท่นหินขนาดใหญ่บนยอดดอย จึงเชื่อว่าเป็นแสงของเทวดา จึงเป็นที่มาของชื่อ **ดอยลังกาหลวง**

ถ้ำกลบ เกิดจากความเชื่อเรื่องผีเมือง ที่ดอยเชียงดาว โดยชาวบ้านเชื่อว่าผีเมืองจะเก็บข้าวจากชาวนาทุกคนที่วางไว้เช่นไหว้พระแม่โพสพในถ้ำดังกล่าว ผีเมืองเหล่านี้จะมากินจนเหลือเพียงเปลือก หรือกลบ จึงเป็นที่มาของชื่อ **ถ้ำกลบ**

ด้วยเหตุนี้ ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ สะท้อนถึงความเชื่อเรื่องพุทธ ผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นการหล่อหลอมความเชื่อเรื่องดังกล่าวเข้ากับการตั้งชื่อ เพื่อให้มีความเหมาะสม รวมถึงเข้าใจในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ดังกล่าว ดังนั้น ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่จึงสะท้อนถึงความคิดและการมองโลกจากคนในท้องถิ่น

บทสรุป

ความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับวัฒนธรรมจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่เป็นการศึกษาโครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ และศึกษาวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่

ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างของชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ประกอบด้วย “ส่วนหลัก” และ “ส่วนขยาย” ซึ่ง “ส่วนหลัก” จำเป็นต้องมีเสมอ และปรากฏเป็นคำแรกในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ อีกทั้ง “ส่วนหลัก” เป็นคำที่แสดงถึง *ภูมิประเทศ* เท่านั้น ทั้งนี้ “ส่วนขยาย” เป็นคำที่มาประกอบกับ “ส่วนหลัก” เพื่อเพิ่มความหมายที่ชัดเจน หรือเฉพาะเจาะจงให้แก่ “ส่วนหลัก” ปรากฏข้างหน้า นอกจากนี้ “ส่วนขยาย” สามารถจำแนกได้ 2 ส่วน คือ “ส่วนขยาย 1” เป็นคำที่แสดงถึง ลักษณะเฉพาะ หรือชื่อเฉพาะ หรือชุมชน และ “ส่วนขยาย 2” เป็นคำที่แสดงถึง *คุณสมบัติ* ถ้าส่วนขยายทั้งสองส่วนปรากฏในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ “ส่วนขยาย 1” ต้องปรากฏก่อน “ส่วนขยาย 2” อย่างไรก็ตาม “ส่วนขยาย 1” จำเป็นต้องปรากฏพร้อมทั้ง “ส่วนหลัก” แต่ “ส่วนขยาย 2” อาจจะปรากฏหรือไม่ปรากฏก็ได้ในชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ หรือ “ส่วนขยาย 2” จะปรากฏร่วมกับ “ส่วนหลัก” โดยไม่มี “ส่วนขยาย 1” ก็ได้ ทั้งนี้ สามารถจำแนกรูปแบบโครงสร้างชื่อสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดเชียงใหม่ ได้ทั้งหมด 5 รูปแบบ มีรายละเอียดดังนี้ ดังนี้ 1) *ภูมิประเทศ* + *ลักษณะเฉพาะ*

เช่น ดอยหัวสิงห์ ผาเงิบ 2) ภูมิประเทศ + ชื่อเฉพาะ เช่น ดอยปู่หมื่น น้ำตกสิริภูมิ 3) ภูมิประเทศ + ชุมชน เช่น ป่าสนบ้านวัดจันทร์ ถ้ำเมืองออน 4) ภูมิประเทศ + *คุณสมบัติ* เช่น ออบหลวง ป่าพันปี และ 5) ภูมิประเทศ + ลักษณะเฉพาะ + *คุณสมบัติ* เช่น น้ำตกห้วยทรายเหลือง ผาสิงห์เหลี่ยม

ในส่วนของการศึกษาวัฒนธรรมที่สะท้อนจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติสะท้อนถึงให้เห็นลักษณะภูมิประเทศแบบแหล่งน้ำ พื้นที่สูง และป่าไม้ ที่มีความสำคัญและเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่นในจังหวัดเชียงใหม่ คือ พื้นที่สูงสัมพันธ์กับลักษณะทางกายภาพจริงของจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ การตั้งชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีการบ่งบอกถึงลักษณะอันจำเพาะของพื้นที่โดยการใช้ชื่อพืชพรรณ หรือการเปรียบเทียบ หรือการใช้จำนวนนับ ในการขยายชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เพื่อบ่งชี้ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์อันสะท้อนถึงความเป็นจริงของพื้นที่ดังกล่าว 2) ชื่อสะท้อนถึงความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ แสดงให้เห็นว่า ในจังหวัดเชียงใหม่มีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มาอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่เป็นคนดั้งเดิมและเป็นคนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในจังหวัดเชียงใหม่จนขยายเป็นชุมชนที่มีบทบาทต่อสังคมและวัฒนธรรมล้านนา ด้วยเหตุนี้ ลักษณะทางวัฒนธรรมประการหนึ่งที่สำคัญในจังหวัดเชียงใหม่ คือ ความหลากหลายของกลุ่มชาติพันธุ์ที่สะท้อนจากชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ และ 3) ชื่อสถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งสะท้อนถึงความเชื่อเรื่องพุทธ ผี และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ อันเป็นการหล่อหลอมความเชื่อเรื่องดังกล่าวเข้ากับการตั้งชื่อ เพื่อให้มีความเหมาะสม รวมถึงเข้าใจในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่ดังกล่าว

รายการเอกสารอ้างอิง

- ฉลาดชาย รมิตานนท์. (2527). *ผีเจ้านาย*. เชียงใหม่: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่.
- ชนกพร อังศุวิริยะ. (2559). *ภาษากับสังคม*. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- รุ่งอรุณ ทีฆชุนหเถียร และมะลิวัลย์ บุรณพัฒนา. (2536). *ชื่อหมู่บ้านในอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม*.
กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ.
- คันสนีย์ วีระศิลป์ชัย. (2537). *ชื่อบ้านนามเมือง*. กรุงเทพมหานคร: มติชน.
- ศิริศักดิ์ คุ่มรักษา. (2540). ภูเขา หุบที่ราบ และต้นธาร. *วารสารทองกวาว*. 12(1), 19–34.
- ศิลปากร, กรม. (2539). *รายงานการสำรวจโบราณสถานเมืองเชียงใหม่*. กรุงเทพมหานคร: กรมศิลปากร.
- อนุমানราชชน, พระยา. (2506). *วัฒนธรรม และประเพณีต่าง ๆ ของไทย*. กรุงเทพมหานคร: รุ่งเรืองธรรม.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2546). *กว่าจะเป็นนักภาษาศาสตร์*. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Thornton, Thomas F. (1997). Anthropological Studies of Native American Place Meaning. *American Indian Quarterly*. 21(2), 209–220.